

NARODNI GOSPODAR

Glasiló Zadružné zveze v Ljubljani.

C. kr. poštné hranilnice štev. 64.846.

Telefon štev. 216.

Kr. odrske hranilnice štev. 15.649.

Člani „Zadružné zveze“ dobivajo list brezplačno. — Cena listu za nečlane po štiri krone na leto, za pol leta dve kroni, za četrt leta eno krono; za člane zvezinih zadrug po tri krone na leto. — Posamezna št. 20 vin.

Izhaja 10. in 25. vsakega meseca. Sklep urejevanja 5. in 20. vsakega meseca. Rokopisi se ne vračajo. — Cene inseratov po 30 vinarjev od enostopne petit-vrste, za večkratno inseracijo po dogovoru.

Stoletnica Rajfajznovega rojstva.

Dne 30. marca t. l. mine sto let, odkar je zagledal luč sveta Friderik Viljem Rajfajzen, ki je toliko storil za razvoj zadružné misli med kmetiškim ljudstvom ne samo v Nemčiji, ampak po vsem kulturnem svetu.

Hude stiske, ki so ob času njegovega nastopa v javnosti težile kmečki stan, so ga privedle do misli, da se da zlo odpraviti le z združenimi silami, z vzajemno samopomočjo. Ta misel si je osvojila svet in je med kmetiškim stanom pognala globoke korenine. Združenje je iztrgalo kmeta iz njegove gospodarske osamelosti in ga potegnilo iz prepada otopele malodušnosti in zbežanosti. Mlada zadružna misel je navdala kmeta z zaupanjem v samega sebe in ga vodila do gospodarske samostojnosti in neodvisnosti.

Rajfajzen ni bil prvi, ki je priporočal združevanje gospodarsko šibkih slojev; imel je celo vrsto predhodnikov po raznih deželah, kateri so se že pred njim vsestransko in morda bolj globokoumno kakor on bavili z zadružništvom. Toda njihove ideje vendarle niso prodrle med kmečkim ljudstvom tako kakor Rajfajznove.

Vzrok, da je imel Rajfajzen pri svojem delovanju tako velike uspehe, nam je iskati v dejstvu, da ni povdarjal le gospodarske samopomoči, ampak je s posebnim povdarkom zagovarjal načelo vzajemnosti, sloneče na večnolepih naukih krščanstva o ljubezni do bližnjega. Zadruga naj svoje člane ne podpira samo gospodarsko, ampak naj jih vzgaja tudi нравno, med člani mora vladati duh vzajemnosti, vsak mora pomagati drugim potem celote in iskati pomoči zopet le od celote. Vsi za enega, eden za vse! Širiti te ideje je smatral Rajfajzen za svojo življenjsko nalogo. Delal je z neumorno vztrajnostjo in resnično nesebičnostjo in je slednjič po raznih težavah pripomogel svojim mislim do popolne zmage.

Tako je bil ta preprosti mož, čegar delovanje je skoz in skoz prevevalo trdno zaupanje v Boga, učitelj in vodnik kmetiškemu ljudstvu. Njegovo življenje, polno bojev in truda, je bilo blagoslov za neštevilne trpine.

S spoštovanjem in hvaležnostjo se očeta Rajfajzna spominjamo tudi slovenski zadrugarji in obljubimo, da se bomo ravnali po njegovem plemenitem vzgledu in resno, neupogljivo delali po pravih zadružnih načelih za blagor našega naroda!

Hrvatski zadrugar dr. J. E. Kreku v spomin.

Kako je bil pokojni dr. J. E. Krek mil in drag slovenskim zadrugarjem, to je obče znano. Čujmo pa tudi, kako sodijo o njem hrvatski zadrugarji, ki so ga bližje poznali in znajo ceniti vrednost njegovega dela!

V prvi letošnji številki lista „Zadrugar“ priobčuje dr. Josip Bervaldi, predsednik Zadružnega Saveza v Splitu, o pokojnem dr. J. E. Kreku naslednji članek, ki ga priobčujemo v doslovnem prevodu:

Na dan 13. oktobra prošlega leta se je vsa Ljubljana zavila v črno in se zbirala, da spremi na večno počivališče mrtve ostanke dr. Janeza Kreka. Prav tedaj je završil trideseti dan, odkar smo se bili mi zbrali v fojerju občinskega gledališča v Spljetu, da na glavni skupščini Zadružnega Saveza čujemo njegov glas.

Bila je oddavna njegova, pa tudi naša želja, da prisostvuje eni naših glavnih skupščin, da izreče nekoliko besed iz srea k srcu. V boljših časih ni bilo prilike. Četrtega leta svetovne vojske, ko so že drugače slabe prometne razmere naše pokrajine postale pretežke, da so tudi najbolj veselega potnika odvrčale od potovanja, se je izpolnila davna želja. Nismo se nadejali, a tudi on se ni bil odločil priti. Nevidna roka usode pa ga je gnala med nas, da nam prvikrat, a žal tudi zadnjikrat pove svoje misli, da nam izporoči svojo oporoko. Pokazal je s prstom na pogoške v naši narodni ekonomiji, ker dočim eni kopičijo prihranke, drugi zanemarljajo povratek dolgov; razjasnil je naše jedno finančno stanje v sredi obilice papirnatega denarja; pokazal je zadružništvo v delu za socialno pospeševanje človeka in je rekel, da je to edini realni pot, po katerem se da doseči nekaj praktičnega in je naglašal, da zadružništvo, služeč človeštvu, ima v prvi vrsti biti na službo svojega naroda, da ga dvigne gospodarsko in prosvetno, osvobodijo ga verig političnega suženjstva. Ravno pri tem zadnjem delu svojega govora se je zadržal najdalje, ker kakor je on vse svoje umske in duševne sile stavil v službo narodnega napredka, tako je hotel, da tudi vse ostalo služi isti misli. Pogosto in burno odobravanje skupščine je bilo najbolji dokaz, da so ga poslušalci razumeli in da jim je govoril iz srea. In govoril je iz našega in iz svojega srca, polnega tragične resnobe nad usodo našega naroda in nad lastno usodo. Znal je, da so to usodepolni časi, videl je pred seboj za žetev zrelo veliko narodno polje, katero je v tem z največjo brzino vrtečem se času treba po-

žeti, braneč se istodobno proti mnogim notranjim in zunanjim neprijateljem, ki hočejo, kakor gladni volkovi, da raztrgajo domovino; istočasno je čutil kako mu upadajo sile, kako bo v polni moški moči padel v hladni grob in ne bo dočkal vresničenja idealov, katere se mu je zdelo videti, kako se udejavljajo pred njegovimi očmi. Zavedal se je teže svoje bolezni, dobljene s prenapornim delom v agitaciji za narodno stvar. Zato je njegov glas često tužno zvenel. Znali smo, kakšna ljuta bolezen izpodgriza njegov jaki organizem, pa čeprav nismo mislili, da bo tako brzo padel kot žrtev neusmiljene bolezni, smo vendar njegove besede poslušali ne samo kot odličnega zadrugarja nego kot očeta, ki nam čita svojo oporoko.

In naravna stvar je, da je oporoča dr. Kreka morala biti izražena v okrilju združništva, v glavni skupščini sedeža združništva, v Zadružnem Savezu.

Dr. Krek je bil človek globoke izobraženosti, jake agilnosti in velike delavnosti. Odlikoval se je v raznih panogah ljudskega delovanja: v žurnalistiki, strokovni in časnikarski; v predavanjih z bogoslovskega katedra in v ljudskih zborovanjih; v govorih s cerkvene prižnice in s parlamentarne tribune; v pisanju znanstvenih knjig in političnih letakov; v agitatorskih zborih političnih in delavskih organizacij; ali glavno njegovo delo, poglobitni napor, ki je večkrat napel vse njegove sile, je bilo združništvo. Osnovel je razne vrste zdruget, jih pospeševal in krepil, da ojači njihovo centralo, Zadružno zvezo v Ljubljani, kateri je več let predsedoval in do katere časti je največ držal. Zato njegov zadnji govor, izrečen v združni organizaciji, na glavni skupščini Zadružnega Saveza, nosi na sebi neko posebno obiležje, ima poseben značaj, katerega ne bi imel, če bi bil govorjen v katerikoli drugi od navedenih panog njegovega raznovrstnega delovanja. V združni misli je dr. Krek vtelesil samega sebe, ker je v njej videl najmočnejše dvigalo gospodarskega, prosvetnega in moralnega napredka naroda, ki uspešno in sigurno vodi do političnega oslobojenja. Samo narod ekonomsko in moralno močan zna, kaj hoče in to, kar hoče, doseči more.

Imel sem priliko večkrat govoriti z blagopokojnikom in uživati njegovo učeno in fino razlaganje. Prvi pot sem se sestal z njim tu v Spljetu še l. 1911. Strankarske borbe so bile na višku ne samo pri nas po deželi nego tudi med nami in Slovenci. Tedaj je obstojala v Spljetu podružnica Ljubljanske Zveze in naš Zadružni Savez, a medsebojni odnošaji so bili napeti. Govorili smo o naših mizerijah, o naših gospodarskih in političnih razprtijah, o malem narodu, ki bi se, čeprav bi bil složen, težko ubranil mnogobrojnim neprijateljem; tožilo se je nad neslogo, ki jo v narod seje inteligenca bodisi zavedena, bodisi zapeljana po praznih frazah. Želja po jedinstvu, vsaj na zadružnem polju, nam je bila skupna. Leto kasneje, po naši glavni skupščini v Dubrovniku, sva se tu zopet videla. Obzorje se je bistrilo. Naše združništvo je hodilo po potu napredka, ki si ga je on želel in do formalnega jedinstva ni manjkalo več nego korak, ki se je bil storil l. 1913. z ogromno ali energično potezo peresa in dosešlo se je popolno jedinstvo v združništvu naše dežele in zbližanje z ljubljansko Zadružno zvezo. Od tedaj in ravno v tem tužnem razdobju vojske sem ga videl večkrat na Du-

naju in v Ljubljani. Ko je naš narod bil vkovan, tepen, obešan, streljan; ko je iz stotine ran krvavelo narodno telo ob grohotnem smehu naših dušmaninov; ko politična zloba ni prizanašala ne nam ne njemu, našel sem dr. Kreka vedno mirnega in vedrega v popolnem prepričanju, da za velikim petkom pride velika nedelja.

K njemu so prihajali mnogi iz naše raztrgane domovine, da najdejo besedo utehe. In ni jim bilo težko priti do njega. Kdor je slišal govoriti o dr. Kreku, o njegovih raznih vrlinah in sposobnostih, kdor je čital njegove učene govore, govorjene v dunajskem parlamentu, ali politične govore, s katerimi je šibal neprijatelje naroda ter jim imponiral z znanjem in značajem, ta je mogel misliti, da je dr. Krek, ponosen na svoje uspehe, nepristopen navadnim smrtnikom. Ali ni bilo tako. Kdor je videl dr. Kreka, ne visoke rasti, širokih pleč, v priprosti duhovski obleki z viržinko v ustih, kako čvrst pohaja po ljubljanskih ulicah, se je obrnil in navajen ljudi soditi po zunanosti, se je čudil veličini človeka tako priproste nošnje in priprostega zadržanja. K dr. Kreku je mogel vsakdo; mlad in star, siromak in bogatin, učen in neučen. Za vsakega je našel primerno besedo. Zato je v širokih plasteh prebivalstva bil ne samo spoštovan, ampak tudi ljubljen, pa je narod vanj polagal največje svoje nade.

Kakor vsak veliki človek, moral je tudi on imeti svoje protivnike, in to med inteligenco. Hrepenečega za napredkom svojega naroda v vsakem pravcu so ga po strani gledali konservativci, ki mislijo, da je nagli skok naprej ljudstvu v moralno škodo; za nazadnjaka pa so ga imeli radikalc, ki iščejo sebi mest in časti z upornostjo in praznim hvalisanjem svojega liberalstva.

Dr. Krek je gledal, da ne zaide ni med prosto laskanje nerazsodnemu svetu, ni med grdo klevetanje mogočnikov. Naslanjajoč se na večna načela pravice hodil je samo svojim potom k zaželenemu cilju vse do konca svojega umrlega života.

Naravno, nade naroda niso zamrle, čeprav je umrl on, okoli kojega se je bil narod zbral. Izginilo je z našega pozorišča telo dr. Kreka, ali duh njegov živi med nami. Mi poznamo njegove ideje in razumemo cilj vsega njegovega prizadevanja, a to je v prvi vrsti jedinstvo troimenega naroda. Kakor je v združništvu videl največje poročstvo narodnega napredka, tako je želel, da se najprej ujedini združništvo. O splošni zvezi vseh naših pokrajinskih zvez na jugu, o veliki skupni združni banki kot pobornici proti lakomnemu kapitalu govoril mi je dostikrat, govoril mi je tudi, ko je bil zadnjič pri nas. Njegova misel je udarila na nerazumevanje ali ni zamrla. Koliko je držal do tega jedinstva, pokazala je usoda tudi z njegovo oporoko, ki jo je izrekel v Spljetu, a ne v Ljubljani, svojem bivališču, ker smo vsi jedno in jedno moramo biti. Na nas je, da to njegovo vročo željo kar najprej izpolnimo, da nas viharji te burne dobe ne najdejo raztrgane in nas ne raznesejo. Nikjer nismo edini, bodimo vsaj na združnem polju in s tem se bomo najboljše odolžili njegovemu spominu.

A ti, veliki pokojnik, počivaj blago v slovenskem grobu in pozivaj narod na premotrivanje tvojih vrlin, za katerimi ni treba ni jokati niti jih oplakovati, ampak jih posnemati. Častiti hočemo tvoj spomin v razmišljanju tvojih del in tvojih besed, ker kakor je telo in vsako ljudsko delo prepadljivo, tako je brez-

smrten duh, katerega se ne da posnemati in zadržati drugače, kakor samo z deli našega duha. To ti bo največje počesčenje in najvzvišenejši spomenik. Kar smo v tebi ljubili, čemur smo se v tebi čudili, ostane in bo ostalo v duši ljudi, v vekovitosti časov, v nepodkupljivi zgodovini.

Izpremembe določil o konkurzu zadrug.

Pred nekaj dnevi je izšla v državnem zakoniku važna naredba pravosodnega ministrstva (z dne 21. marca 1918, drž. zak. št. 105), ki bistveno izpreminja nekatere dosedanje predpise zadružnega zakona o konkurzu zadrug.

Ta naredba je bila izdana na podlagi zakona z dne 24. julija 1917, drž. zak. št. 307, s katerim je bila vlada pooblaščená, dokler trajajo po vojski povzročene razmere, izdajati potrebne odredbe, da se pospeši in znova uredi gospodarsko življenje in da se prepreči gospodarska škoda prebivalstva. Vlada je po tem zakonu dolžna, na podlagi označenega pooblastila izdane naredbe predložiti državnemu zboru v odobrenje vsaj tekom četrta leta, če je državni zbor zbran, sicer pa tedaj, ko se državni zbor zopet snide. Vlada je že dolgo nameravala izdati tako naredbo, za katero je bila zavzeta tudi večina državnih poslancev, kakor je svoj čas poročal dr. J. E. Krek. Nadejati se je torej, da bo ta korak vlade potrdil tudi parlament, ko se mu predloži v odobrenje. Tega je pričakovati tembolj, ker sedanja naredba odpravlja hude nedostatke zadružnega zakona glede predpisov o konkurznem postopanju in skuša varovati zadružnike proti samovolji zadružnih upnikov, ne da bi s tem oškodovala upnike in jim vzela možnost priti do pokritja njihovih terjatev.

Po dosedanjih določitvah zadružnega zakona jamčijo zadružniki za obveznosti zadruge v slučaju likvidacije ali konkurza solidarično, to je, vsi za enega, eden za vse. Upnik zadruge mora najprej skušati dobiti pokritje svoje terjatve iz konkurzne mase (t. j. iz premoženja zadruge), tako da je jamstvo zadružnika napram zadruginim upnikom subsidiarno in pride še le tedaj v poštev, če bi se iz premoženja zadruge ne mogle popolnoma poplačati terjatve upnikov, katere so bili priglasili v konkurznem postopanju. Ako upnik iz konkurzne mase ni dobil popolnega pokritja, je mogel po končanem konkurzu po dosedanjih predpisih nastopiti proti posameznim zadružnikom, katere si je lahko izbral sam po svoji volji, in je mogel od njih zahtevati, da mu plačajo neporavnani ostanek terjatve. Pri zadrugah z neomejeno zavezo je mogel upnik od posameznega člana zahtevati pokritje vsega neplačanega ostanka terjatve, pri zadrugah z omejeno zavezo je pa mogel terjati pokritje le do najvišjega, v pravilih določenega jamstvenega zneska, s katerim je dotični član porokoval za zadrugo. Ako je kak zadružnik na ta način več plačal zadružnim upnikom kakor bi bilo odpadlo nanj ob razdelitvi izvršeni, v smislu pravil, je imel potem zopet regresno pravico do drugih zadružnikov in je mogel od njih zahtevati odškodnino.

Poleg tega je imelo načelstvo, oziroma likvidacijski odbor po §§ 64.—65. dolžnost še posebej izračunati, koliko ima vsak zadružnik plačati za pokritje primanjkljaja in na podlagi sodno potrjenega porazdelilnega načrta dotične prispevke z eksekucijo izterjati.

Zadružniki so bili torej na vse strani izpostavljeni najhujšemu preganjanju, v prvi vrsti zlasti pri zadrugah z neomejeno zavezo.

Nova naredba je tozadevne predpise §§ 60 do 75, 85 in 86 zadružnega zakona bistveno izpremenila.

Če se proglasi nad premoženjem kake zadruge konkurz in premoženje ne zadostuje za pokritje terjatev konkurznih upnikov, potem morajo zadružniki pokriti primanjkljaj po določbah te naredbe. Odslej ne more noben upnik več naravnost prijeti kakega zadružnika neposredno zaradi pokritja onega primanjkljaja, ki ga ni dobil iz konkurzne mase; to velja tudi za zadruge z neomejeno zavezo, kar je posebno važno, ker tu vsak zadružnik jamči z vsem svojim premoženjem. Upravitelj konkurzne mase ima po izvršeni preizkusni obravnavi pozvati zadružnike, da doplačujejo toliko, kolikor je potrebno za pokritje primanjkljaja. Primanjkljaj se ugotovi na ta način, da se sestavi pregled o obveznostih zadruge in o pričakovanih stroških konkurznega postopanja, na drugi strani pa ugotovi vrednost zadružnega premoženja.

Za pokritje primanjkljaja poterja upravitelj konkurzne mase od zadružnikov najprej še ne vplačane, oziroma ne popolnoma vplačane deleže. Če ti zneski ne zadostujejo, se pritegnejo zadružniki k nadaljnemu doplačilu v slučaju potrebe do polnega zneska njihovega jamstva, in sicer po razmerju njihovih deležev, ako pravila ne določajo kakega drugega načina pokritja. Doplačilu so podvrženi vsi zadružniki, kojih jamstvo ob času razdružitve zadruge še ni bilo ugasnilo. Zadružniki, ki so vsled prenosa njihovih deležev popolnoma ali deloma izločeni, se morejo k doplačilu pritegniti le toliko, kolikor se na nje odpadajoči znesek doplačila ne more izterjati od tistega, ki je prevzel njihov delež.

Upravitelj konkurzne mase ima izdelati poseben razdelilni načrt za pokritje primanjkljaja ter sme po zaslišanju upniškega odbora izpustiti iz njega take člane, ki so insolventni ter očitno ne morejo ničesar plačati. Take neizterljive zneske je potem porazdeliti na ostale zadružnike. V tem načrtu je vse zadružnike navesti imenoma in je obenem s številkami določiti zneske, ki jih imajo plačati. Ako se nekateri člani vsled insolventnosti iz razdelilnega načrta izpuste, je to na kratko utemeljiti. Razdelilni načrt se mora predložiti konkurzni sodnji v odobrenje (§§ 4. in 5.).

Konkurzni komisar ima nato razdelilni načrt pregledati in eventuelno popraviti ter razglasiti, da si morejo zadružniki in upniki ogledati, oziroma prepisati razdelilni načrt pri njem ali pri upravitelju konkurzne mase in da morejo tekom 14 dni podati pri sodišču svoje opazke. O teh opazkah se razpravlja pri posebnem naroku (§ 6.).

Ako proti razdelilnemu načrtu ni pomislekov in ni bilo proti njemu vloženih nobenih opazk, oziroma so se opazke pri naroku preklicale, potem kon-

kurzni komisar potrdi razdelilni načrt. V slučajih kakih sporov razsoja o razdelilnem načrtu konkurzno sodišče (§ 7.). Tako ugotovljeni razdelilni načrt se pošlje upravitelju konkurzne mase in zadruginemu načelstvu, en izvod pa ostane tudi pri sodišču; zadružniki in upniki si ga lahko ogledajo na vseh treh krajih. Sodno odobreni razdelilni načrt je izvršljiv po preteku 14 dni, odkar je bil na sodišču javno nabit (§ 8.).

Sodno odobreni razdelilni načrt morejo zadružniki izpodbijati z rekurzom, ako so bili svoj ugovor prijavili že ob naroku ali ako brez svoje krivde niso mogli pravočasno ugovarjati. Rekurz se ima vložiti pri sodišču tekom 14 dni potem, ko je bil nabit odobreni razdelilni načrt. Vsled vložitve rekurza se more odrediti, da se eksekucija odloži (§ 9.).

Ko je razdelilni načrt postal izvršljiv, ima upravitelj mase takoj poterjati prispevke. Ako se pokaže, da na podlagi prvega razdelilnega načrta vplačani prispevki zadružnikov ne zadostujejo za pokritje primanjkljaja, sestaviti ima upravitelj mase dodatni razdelilni načrt in če bi se še sedaj dobilo premalo, še enega itd. Na ta način se imajo toliko časa terjati prispevki od članov, da je slednjič ves primanjkljaj pokrit (§ 10., 11.).

Ako se končno pokaže, da se nabrana vsota ne potrebuje vsa za pokritje primanjkljaja, je povrniti del prispevkov najprej onim članom, ki so razmeroma več plačali nego drugi (§ 12.).

V § 14. je določeno, da nima noben zadružnik regresne pravice do drugih zadružnikov zaradi prispevkov, ki jih je bil plačal na podlagi razdelilnega načrta.

Določila te naredbe se tudi uporabljajo, ako se konkurz ne otvori, ker manjka več upnikov ali zaradi zadostnega lastnega premoženja zadruga ali če je bil konkurz iz katerega od teh vzrokov odpravljen. V tem slučaju imajo likvidatorji ali načelstvo izpolniti one naloge, ki so po teh predpisih naložene upravitelju mase. Vendar pa lahko registracijska sodnija ali sama uradno ali pa na predlog poveri izvršitev teh poslov drugim osebam (§ 15.).

Ako ne bi bilo pokritja za stroške konkurznega postopanja (§§ 73., odstavek 2. in 166., odstavek 2. konkurznega reda), sme otvoritev konkurza izostati, oziroma se sme konkurz opraviti le tedaj, če bi se stroški najbrž tudi z doplačili zadružnikov ne mogli pokriti.

Med konkurznim postopanjem ima tudi upravitelj mase pravico sklicati občni zbor zadruga.

Poravnava z upniki je dopustna tudi pri pridobitnih in gospodarskih zadrugah. Uvedba poravnalnega postopanja se ima vpisati v zadružnem registru. V premoženjskem seznamku (§ 2. poravnalne naredbe) je navesti tudi zneske, s katerimi posamezni zadružniki jamčijo za pokritje primanjkljaja; ravno tako je navesti zneske, o katerih je pričakovati, da se bodo dali iz jamstva izterjati (§ 17.).

Ta naredba je bila razglašena 23. marca 1918, v veljavo pa stopi dne 1. aprila 1918. Nanaša se pa — in to je posebno važno — tudi na še nedokončane konkurze zadrug.

Zadružni pregled.

Ivan Traven †. Dne 14. februarja je po težki bolezni umrl ravnatelj Zadružne centrale v Ljubljani, poprej ravnatelj Zadružne zveze. V najboljši moški dobi ga je pobrala smrt. Rojen je bil 5. januarja 1874 v Tacnu pod Šmarno goro. Po dokončanih gimnazijskih študijah je stopil v bogoslovje in je bil leta 1899. posvečen v duhovnika.

Pokojnik je mnogo sodeloval pri zadružništvu, kot kaplan pri raznih posojilnicah in pri sitarski in žimarski zadrugi v Šmartnem pri Kranju. V odbor Zadružne zveze je bil izvoljen l. 1907., dne 10. maja 1909 pa je bil izbran za načelstvenega ravnatelja, katero mesto je prostovoljno odložil v prvih dneh l. 1917. Imel je mnogo smisla za praktične potrebe in je dobro poznal dobre in slabe strani naših zadrug ne samo na Kranjskem ampak tudi v drugih kronovinah Zvezinega okoliša. Sodeloval je tudi pri mnogih drugih gospodarskih organizacijah. Pokopan je bil dne 16. februarja 1918 na domačem pokopališču v Šmartnem pod Šmarno goro. Naj v miru počiva!

Oroslav Bric †. Dne 10. marca t. l. je umrl litijski župan Oroslav Bric, zvest sodelavec pokojnega dr. Kreka pri ljudski organizaciji. V najlepši moški dobi 36 let ga je ugrabila nemila smrt. Pokojnik se je že kot priprost pekovski pomočnik živo zanimal za vse pojave socijalnega življenja in si je bil kot samouk pridobil nenavadno izobrazbo. Bil je demokrat skoz in skoz, veren in naroden in zelo požrtvovalen. Pri naši članici, hranilnici in posojilnici v Šmartnem pri Litiji, je sodeloval dolgo vrsto let kot njen odbornik. Naj v miru počiva!

Kmetijska nakupna in prodajna družba za Avstrijo. Po povabilu Splošne

zveze avstrijskih kmetijskih zadrug na Dunaju se je 21. januarja t. l. vršila ustanovna skupščina Kmetijske nakupovalne in prodajne družbe za Avstrijo. Družba je mišljena kot gospodarska centrala vseh kmetijskih zadrug v državi. Namen družbe, ki ima svoj sedež na Dunaju, je nakupovati in prodajati kmetijske potrebščine, nakupovati in prodajati kmetijske pridelke ter ustanavljati taka podjetja ali se jih vdeleževati, s katerimi se pospešujejo cilji družbe, n. pr. skladišča, sušilnice, kletarske naprave, tovarne za krmila in umetna gnojila i. t. d. Ta nova organizacija se ustanovi v obliki družbe z omejeno zavezo in znašajna osnovna glavica 3 milijone kron. V družbi so zastopane tudi slovenske gospodarske organizacije in sta bila od Slovencev izvoljena v nadzorstvo dr. Anton Božič, predsednik Zadružne zveze v Celju, za poslovodjo pa Janko Jovan, ravnatelj v Ljubljani.

Hrvatsko zadružništvo v Dalmaciji se navzlic vojski — ali morda ravno vsled vojske — jako živahno razvija in predstavlja že veliko gospodarsko silo. Vse gibanje vodi agilni Zadružni Savez v Splitu, ki je koncem l. 1917. slavil desetletnico svojega obstanka. Savez je bil ustanovljen meseca julija 1907 in je sicer polagoma, toda stanovitno napredoval in je sedaj krepko središče hrvatske zadružne organizacije v kršni Dalmaciji. Ob priliki svoje desetletnice je Savez osnoval pokojninski zaklad za svoje uradništvo, družbi sv. Cirila in Metoda v Istri je daroval 10.000 K kot pripomoč za vzdrževanje hrvatskih šol v Istri in naklonil svojemu ravnatelju Ivo Antičeviću častno darilo 10.000 K v znak priznanja za njegovo desetletno uspešno delovanje od ustanovitve Saveza pa do sedaj. Dalje je Savez sklenil, da vpiše do-

smrtno po enega marljivega učenca in po eno učenko iz vsake včlanjene zadruga po predlogu dotičnega šolskega vodstva v književno društvo „Sv. Jeronima“ v Zagrebu. Zgodovino svojega delovanja bo podal Savez v posebni „Spomen knjigi“ s statističnimi podatki o lastnem razvitku in o vseh njegovih članicah in s slikami dosedanjih članov Savezove uprave.

Novembra meseca 1. 1916 je Savez ustanovil „Zadružno banko v Reki“ z osnovno glavnico 1 milijon kron. Dalmacija ima z Reko mnogostranske trgovske odnošaje in je bila torej ustanovitev takega zavoda na Reki prav umestna. Banka se lepo razija in uspešno deluje ter stoji v poslovni zvezi z večino javnih aprovizacij Dalmacije. Trgovski del banke nabavlja za Dalmacijo vsakovrstno robo in posreduje pri prodaji dalmatinskega vina in drugih proizvodov, odpremni oddelek pa oskrbuje spedicijo blaga in vse tranzitne posle. Sedaj se namerava delniška glavnica povišati. Članice bi naj imele 50% vse delniške glavnice, 25% naj bi jih pripadalo Savezu, ostalih 25% bi se prepuščilo privatnikom.

Že pred vojsko se je Zadružni Savez bavil z načrtom ustanoviti Zadružno centralno banko v Dalmaciji v obliki akcijske družbe. Bila so že sestavljena pravila in podvzeti potrebni koraki za doseg koncesije, toda pri tem je tudi ostalo, ker je podelitev koncesije za akcijske družbe v Avstriji združena z mnogimi težkočami in se rešitev vselej dolgo zavlakuje. Ker pa je ustanovitev take banke neodložljiva ne samo zaradi sedanjih razmer, ampak tudi zaradi prilik, ki bodo nastopile po vojski, je upravni svet Savezov dne 13. decem. 1917 sklenil, da naj se za sedaj in sicer takoj osnuje Zadružna centralna banka v obliki družbe z omejeno zavezo. Sedež banke je v Splitu in začetna temeljna glavnica znaša 5 milijonov kron, razdeljena v 5000 deležev po 1000 kron. Porazdelitev temeljne glavnice se izvrše enako kakor pri Zadružni banki na Reki, namreč 50% deležev se prepusti članicam, 25% jih vzame Savez, ostalo se poudi zasebnikom. Po-

četkom lanskega leta je zopet začela poslovati Hrvatska centralna štedionica v Trstu, ki je bila vsled italjanske vojske prisiljena začasno prenesti svoj sedež na Reko. Tudi ta razvoj je ustanovil Zadružni Savez, da služi v pomoč dalmatinski zadružni organizaciji v trgovskem prometu s Trstom.

Omeniti nam je še „Ispostave Zadružnega Saveza“ v Zadru, ki je nekaj podobor Savezov za zadruga v severni Dalmaciji. Počela je poslovati v aprilu 1917. Njen delokrog še ni natančno določen, med tem pa posluje kot „Oskrbna poslovalnica“ za zadrski in benkovački okraj.

S sodelovanjem Saveza se je pred kratkim ustanovila na Dunaju „Dalmatinska oskrbna poslovalnica na Dunaju“ z glavnico pol milijona kron. Namen družbe je, da od raznih gospodarskih central na Dunaju nabavlja potrebščine (razun žita in moke), pa jih potem dalje odpremlja posameznim aprovizacijskim skupinam v Dalmaciji.

Iz teh kratkih podatkov se vidi, da se zadružna organizacija v Dalmaciji hitro in krepko razvija in se že sedaj pripravlja, da bo mogla po vojski s podvojenimi močmi delati za gospodarsko povzdigo svojega naroda.

Nemška zadružna zveza v Galiciji šteje 44 zadrug. Ob pričetku vojske jih je imela 41. Razun ene so bile vse te zadruga prišle v rusko oblast. Skoro vse železne blagajne posameznih posojilnic in tudi blagajno zveze so bili Rusi siloma odprli išoč denarja in drugih vrednosti. Denar so bile posamezee posojilnice sicer rešile, ne pa tudi poslovnih knjig, od katerih jih je mnogo uničenih ali so se poizgubile. Ob pričetku vojske je bila sicer zveza posojilnicam nasetovala, napraviti trojne izpiske o hranilnih vlogah in posojilih in jih shraniti na ločenih krajih; tega navodila pa se niso držale vse posojilnice, kjer pa so se po tem ravnale, se je ta pripomoček izkazal kot jako dober.

Med lansko invazijo je bilo delovanje posojilnic seveda popolnoma ustavljeno. Zveza sama je mogla po enajstmesečnem prekinjenju šele julija 1915 zopet pričeti

z delom. Zapreke v poslovanju pa so bile v začetku naravnost ogromne, ker ni bilo ne pri posojilnicah, ne pri zvezi za poslovodstvo sposobnih ljudi.

Sedaj je zveza ustanovila pisarno za nasvete v stavbinskih stvareh. Gališki Nemci so namreč uvideli, da se pri obnovitvi njihovih domov ne sme postopati brez načrtov, ampak da je treba pri tem strokovnjaškega pouka. Stavbinska pisarna, kateri načeluje nek inženir iz Lvova, ima namen; a) izdelovati načrte vseh vrst za nove stavbe, b) sestavljati stroškovnike, c) poizvedovati za delovnimi močmi, d) nakupovati, pregledovati in dobavljati stavbinski material na veliko, e) potezati se za olajšave pri prevoznini, f) oddajati stavbinska dela podjetnikom, g) dajati pravne nasvete v dvomljivih pravnih zadevah, h) voditi in nadzirati vsa stavbinska dela, i) graditi javna poslopja, kakor cerkve, šole, otroške vrtce itd.

Zveza si je zagotovila že sedaj kredit za čas po vojski. Zveza tudi posreduje za člane svojih zadrug, da dobivajo kredit pri vojnem kreditnem zavodu v Krakovu. Finančno ministrstvo je prosila, da bi nakazalo 1 milijon kron za obnove dežele, kolikor so pri tem prizadeti gališki Nemci; tej prošnji vlada sicer ni ugodila, pač pa je naročila vojnemu kreditnemu zavodu, da naj primerno upošteva utemeljene zvezine prošnje za kredit.

Razvoj mlekarskih zadrug na Poljskem. V letih 1903 do 1907 je na Ruskem Poljskem delovala ena sama mlekarska zadruga, l. 1909. se jih je ustanovilo 5, leta 1910. 17, leta 1911. celo 65, leta 1912. 54, leta 1913. pa 45, tako da je bilo koncem tega leta na Poljskem vsega skupaj 187 majhnih kmetijskih mlekarskih zadrug. Leta 1911. so si pri glavni kmetijski družbi osnovale samostojen odbor za mlekarske zadruge, ki je prevzel nadzorstvo nad poslovanjem in dobavo vsega potrebnega

orodja. Temu odboru se je pridružila večina mlekarskih zadrug, toda ne vse. Promet mlekarskih zadrug je bil dokaj znaten. Leta 1912. je 101 mlekarna s 5311 člani dobavila odboru 23,902.633 litrov mleka za 921.621 rubljev. V naslednjem letu je število mlekar pri odboru poskočilo na 143, ki so šteje 7915 članov in so oddale odboru 35,228.876 l mleka za 1,379.902 rublja. Odbor za mlekarske zadruge je prodal v letu 1912. dobavljeno mleko za 1,130.150 rubljev, l. 1913. pa za 1,690.257 rubljev. Mlekarski odbor pa ni pospeševal samo mlekarstva, ampak je obrnil svojo pozornost tudi trgovini z jajci. Leta 1914. je poslovalo 11 nabiralnic za jajca (7 v okraju Lublin, 3 v okraju Siedlce, 1 v okraju Kielce). Tu so jajca preiskovali, jih opremili z odtisom pečata in odpošiljali v Varšavo v svrhu nadaljne prodaje. Velik del nabranih jajc je bil prodan v Berlin, London, Zürich in Dunaj. Vrednost vsakoletnega izvoza jajec je znašala približno 5 milijonov rubljev. Ob pričetku vojske so mlekarne silno trpele. Večina jih je sploh prenehala poslovati. Toda delo se je ustavilo samo začasno. Že koncem l. 1915. so vse zadruge zopet pričele obratovati in se jih je l. 1916. in 1917. celo 15 novih ustanovilo. Leta 1916. je bila v okrožju Garwolin-Lukow ustanovljena posebna zveza za nadziranje hléovov. Z dovoljenjem vojaške oblasti je bilo odredeno, da se temu nadzorstvu podvržene krave ne smejo rekvirirati. Ta olajšava je stališče mlekarskih zadrug znatno utrdila in je dala povod, da so se ustanovljale tudi nove zadruge, čeprav je vojni čas za take ustanovitve neugoden.

Za dr. J. E. Krekov spomenik je daroval Zadrugni Savez v Splitu 15.000 K, „kao doprinos zadrugarstva Dalmacije u počast uspomene prvog zadrugariskog pobornika na slovensom jugu“.

Vestnik Zadružne zveze.

Koroški posojilničarji se vabijo na sestanek, ki se bo vršil v Celovcu v mali dvorani hotela Trabesinger dne 11. aprila t. l. Na shodu bo poročal ravnatelj Zadružne zveze v Ljubljani o razmerah na

denarnem trgu in nadrevizor VI. Pušenjak o nedostatkih pri poslovanju posojilnic, o blagovnem prometu in o ustanovitvi blagovne centrale na Koroškem.

Vabilo na redni občni zbor

Kmečke hranilnice in posojilnice v Št. Jurju ob Taboru,

registrovane zadruge z neomejeno zavezo, ki se bo vršil dne 21. aprila 1918 ob 3. uri popoldne v posojilničnih prostorih.

Dnevni red:

1. Čitanje in odobrenje zapisnika o občnem zboru.
2. Poročilo načelstva in nadzorstva.
3. Odobrenje računskega zaključka za l. 1917.
4. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ne bil sklepčen ob navedenem času, vrši se pol ure pozneje na istem mestu in z istim dnevnim sporedom drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih članov.

Vabilo na redni občni zbor

Kmečke hranilnice in posojilnice v Radovljici,

registrovane zadruge z neomejeno zavezo, ki se vrši dne 24. aprila 1918 ob 3. uri popoldne v društveni pisarni.

Dnevni red:

1. Čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem občnem zboru.
2. Poročilo načelstva in nadzorstva.
3. Odobritev računskega zaključka za l. 1917.
4. Volitev načelstva.
5. Volitev nadzorstva.
6. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ne bil ob navedenem času sklepčen, vrši se čez pol ure drug občni zbor na istem mestu in z istim dnevnim redom, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih članov.

Načelstvo.

Vabilo na redni občni zbor

Hranilnice in posojilnice pri Sv. Mihaelu poleg Šoštanja.

registrovane zadruge z neomejeno zavezo, ki se bo vršil dne 21. aprila 1918 dopoldne ob 10. uri v uradnih prostorih.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
2. Poročilo nadzorstva.
3. Odobritev računskega zaključka za l. 1917.
4. Volitev načelstva.
5. Volitev nadzorstva.
6. Predlogi in slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih članov.

Načelstvo.

Vabilo na redni občni zbor

Hranilnice in posojilnice v Šmartnem pri Litiji,

registrovane zadruge z neomejeno zavezo, ki se bo vršil dne 21. aprila 1918 ob pol 3. uri popoldne v posojilnični sobi.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
2. Poročilo nadzorstva.
3. Odobritev računskega zaključka za l. 1917.
4. Volitev načelstva.
5. Volitev nadzorstva.
6. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih članov.

Vabilo na redni občni zbor
Kmetijskega društva v Vipavi,
registrirane zadrage z omejeno zavezo,
ki se vrši dne 4. maja 1918 ob pol 4. uri
popoldne v posojilničnih prostorih.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva
2. Odobritev računskega zaključka za l. 1917.
3. Volitev načelstva.
4. Volitev nadzorstva.
5. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno skopal ne glede na število navzočih zadružnikov.

Vabilo na redni občni zbor
Mlekarske zadrage v Sorici,
registrirane zadrage z omejeno zavezo,
ki se bo vršil dne 21. aprila 1918 ob 3. uri
popoldne v Zgornji Sorici št. 22.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
2. Poročilo nadzorstva.
3. Odobrenje rač. zaključka za l. 1917.
4. Poročilo o zadnji reviziji.
5. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno skopal ne glede na število navzočih članov.

Vabilo na redni občni zbor
Hranilnice in posojilnice v Vipavi,
registrirane zadrage z neomejeno zavezo,
ki se bo vršil dne 4. maja 1918 ob 3. uri
popoldne v posojilničnih prostorih v Vipavi.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva.
2. Odobritev računskega zaključka za l. 1917.
3. Nadomestna volitev načelstva.
4. Volitev nadzorstva.
5. Slučajnosti.

Ako bi ob napovedani uri občni zbor ne bil sklepčen, vrši se čez pol ure drug občni zbor z istim dnevnim redom, ki sklepa pri vsakem številu navzočih članov.

Vabila na redni občni zbor
Živinorejske zadrage v Šmartnem pri Litiji,
registrirane zadrage z omejeno zavezo,
ki se bo vršil dne 21. aprila 1918 ob pol 4. uri
popolne v posojilnični sobi.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva.
2. Odobritev računskega zaključka za l. 1917.
3. Sklepanje o razpustu zadrage.
4. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem redu drug občni zbor, ki bo veljavno skopal ne glede na število navzočih zadružnikov.

Vabilo na izredni občni zbor
Konsumnega društva v Starem trgu pri Ložu,
ki se bo vršil v nedeljo dne 12. maja 1918,
ob 3. uri popoldne v društveni dvorani.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva.
2. Odobritev računskega zaključka za l. 1917.
3. Volitev načelstva in nadzorstva.
4. Slučajnosti.

Ako bi bil ta občni zbor nesklepčen, se vrši pol ure pozneje drugi, na istem mestu in z istim dnevnim redom, ki sklepa ne glede na število članov.

Načelstvo

Vabilo na redni občni zbor
Kmetijske hranilnice in posojilnice v Starem trgu pri Ložu,
registrirane zadrage z neomejeno zavezo,
ki se vrši v nedeljo dne 12. maja 1918 ob
4. uri popoldne v društveni dvorani.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva.
2. Odobrenje računskega zaključka za l. 1917.
3. Volitev načelstva in nadzorstva.
4. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure pozneje drug občni zbor, na istem mestu in po istem dnevnem redu ne glede na število navzočih članov.

Načelstvo.